

SLAB POLOŽAJ JEKLARSKIH DELAVCEV

V nekaterih jeklarnah delo počiva; brezposelnost narašča

Warren, O. — Prilika za uposlitev v jeklarnah Warren, ki je važno jeklarsko mesto v dolini Mahoning, je redka. Tako se bo izrazil vsak delavec, ako ga kdo povpraša o delavskih razmerah. Ako dela tri ali štiri dni v tednu, je srečen, kajti v zakajenem delavskem distriktu je veliko število delavcev, ki so brez dela že več tednov.

Kdor pride v to mesto, bo videl mnogo brezposelnih delavcev, ki stojijo v bližini Republic Iron & Steel Co. in pred njim upoševanim uradom. "Nobena dela danes," so navadne besede, ki jih slišijo delavci od družbinih uradnikov, kar je znamenje, naj se razkrope na svoje domove.

Amlagamat Association of Iron and Tin Workers vzdržuje svoj urad, katerega upravlja ena oseba. Jeklarski delavci v bližnjem Nilesu so organizirani, toda jeklarski trust v drugih krajih se odločno upira unifikaciji delavcev.

Novi procesi v proizvodnji jekla so tudi v veliki meri odgovorni za brezposelnost. V jeklarnah v Newton Fallsu opravi osem delavcev s pomočjo strojev toliko dela kot ga je pred leti petdeset delavcev. To so nekateri izmed mnogo drugih vzrokov, ki so ustvarili miserno situacijo, ki danes prevladuje med jeklarskimi delavci.

Morilec rudarja apelirajo

Zadeva je bila izročena sodniku, da poda končni odlok

Pittsburgh, Pa. — (F. P.) — Dali se bo vršila nova obravnava proti J. Lysterju in Harold P. Wattu, članoma premogovne in železarske policije, ki sta bila spoznana krivim brutalnega uboja rudarja John Barkoskija, bo odločil sodnik Parker s Franklina, Pa., kateremu je bil poslan priziv za ponovno obravnavo. Parker je izjavil, da bo podal svoj odlok, ko prestudira argumente, ki so navedeni v prizivu, kar mu bo vzel mesec dni časa.

Ako bo sodnik Parker zavrnil apel, pomeni, da bosta morala iti policajca v zapor za dve leti. Njuni odvetniki argumentirajo, da sta bila obtožena spoznana nekrivim umoru na sodišču okraja Allegheny v septembru prejšnjega leta, zato se ne bi smela potem vršiti druga obravnava na obtožbo uboja.

Iz zadeve je razvidno, da se zagovorniki poslužujejo legalnih zvijač, da rešijo morilca pred zapromom.

Pomanjkanje, ker je vsega preveč

New York. — Ameriške industrije lahko producira življenjske potrebščine za vse prebivalce v Ameriki v sedmih mesecih leta, ako bi bile produkcija in distribucija urejene na način, da bi služile ljudstvu mesto profita. Tako pravijo v svojem poročilu voditelji Lige za industrijsko demokracijo.

Delavski tempel prost dolga

Portland, Ore. — Tukajšnji Labor tempel, ki so ga zgradile delavske unije, je sedaj prost dolga. Delavske unije so te dni izplačale zadnje obveznosti na poslopje. Tempel je bil zgrajen pred petimi leti in je stal nad sto tisoč dolarjev.

Se ena žrtev borznega kraha

Chicago. — Charles F. Slapham, 6745 Ridgeland ave., star 50 let, se je zadnje nedelje ustrelil vsled velikih finančnih izgub na borzi zadnje jeseni.

Norčevanje iz brezposelnih delavcev

Dallas, Tex. — Zloben šalivec je pred par dnevi objavil v lokalnem listu oglas, v katerem je pozval vse oženjene delavce, ki so brez dela, naj pridejo zadnje soboto ob sedmih zjutraj pred neko hišo v Dallasu. Hiša se nahaja v rezidenčnem distriktu, kjer živijo sami bogatini. Okrog 500 moških se je zbralo tamkaj in lastnik hiše, ki ni vedel, kaj se godi, je poklical policijo.

Insullovi interesi pritiskajo

Mestna uprava grozi z zgraditvijo lastne elektrarne

Belleville, Ill. — (F. P.) — Ako se prebivalstvu tega mesta, ki zahteva takojšnjo redukcijo cen na elektriko, ne ugodijo, tedaj bo mesto samo zgradilo svojo elektrarno, je izjavil župan Charles Stegmeyer. Pogodba za dobavljanje električne sile med mestom in Insullovo Illinois Light & Power korporacijo poteče meseca avgusta t. l.

Mesto plačuje \$33,000 letno za cestno razsvetljavo. Večkratni poskusi, da Insullova korporacija zniža cene po nalogu državne obrisne komisije, so se izjalovili. Ljudstvo se je pričelo zavajati, da tudi državna komisija ne more prisiliti korporacije na upoševanje regulacij.

Ljudstvo v Bellevillu plačuje \$4.50 privatni korporaciji za vsaki 50 kilovatih ur elektrike, dočim v Springfieldu, ki ima svojo lastno elektrarno, plačujejo le \$2.40, skoro polovico manj.

Sentiment med ljudstvom za zgraditev mestne elektrarne narašča. Ouderštju nasprotujejo tudi tovarnarji, ki so se pridružili mestni upravi v zahtevi za redukcijo cen. Ako ne bo Insullova korporacija odnehala, se bo s konstrukcijo pričelo že prihodnje jesen.

Zakaj delavska federacija ne podpira Pinchota

Philadelphia, Pa. — Postopanje predstavnikov državne delavske federacije, ki so se izjavili za delavskega tajnika Davisa kot kandidata za zveznega senatorja in Browna kot kandidata za gubernerja, se zdi marsikateremu čudno. Bivši guvernir Pinchot, ki ima dober rekord glede delavske zakonodaje, ni dobil podpore v državni delavski federaciji, akoprav je on edini, ki je vključil v svojo platformo delavski program. Voditelji federacije so pred kratkim podali izjavo, da Pinchot obljube preveč in radi tega ne bi mogel izpolniti svojih obljub, zato so se izrekli za Browna in Davisa, "ker sta naklonjena programu Ameriške delavske federacije." Politika unijskih voditeljev je zares čudna.

Kongres svobodomislevcev v Nemčiji

Berlin, 28. apr. — Kongres svobodomiselnih organizacij v Nemčiji je bil odprt zadnje soboto v palači bivše pruske gosposke zbornice. Organizacija, ki letos obhaja svojo petindvajsetletnico, ima preko 600,000 članov. Lansko leto so komunisti poskušali osvojiti to organizacijo, pa se jim ni posrečilo.

Brezposelnost v San Francisco

San Francisco, Cal. — Ko je neka tvrdka dala oglas v časopis, da potrebuje pet delavcev, se je oglasilo 508 delavcev, akoprav je bilo v oglasu označeno, da delo ni stalno.

Šestec našel 128-letno zamorko

Newark, N. J. — Sarah Johnson, stara zamorka, je povedala števcu, da je stara 128 let in da je bivša sužnja. Dobro se še spominja, ko je bila prodana kot sužnja.

KANSAŠKI RUDARJI ZMAGALI NA SODNIJI

Lewis se ne sme vmešavati v upravo 14. distrikta rudarske unije

Pittsburg, Kans. — Sodnik L. M. Resler je te dni dovolil upravi 14. distrikta rudarske unije UMWA, ki se je priključila reorganizirani uniji pod Howatovim vodstvom, injunkcijo, katere zahteva Lewisu in njegovim pristajem mešati se v zadeve unije tega distrikta.

Za injunkcijo je zaprosil August Dorchy, predsednik reorganiziranega distrikta. Sodnik odloki je le začel in v kratkem se vrši razprava o permanentnem odloku. Do tega časa mora Lewisova frakcija mirovati v Kansasu in ne sme delati rudarski organizaciji nobene nadlege.

TELEGRAFIŠTI ZAHTEVAJO SKRAJŠANJE DELOVNIKA

Na nekaterih železnih morajo delati še vedno sedem dni v tednu

St. Louis, Mo. — (F. P.) — Veliko število delavskih unij je v zadnjih letih izvajalo petdnevnik, telegrafisti na mnogih železnih pa morajo še vedno delati sedem dni v tednu. V zadnjih mesecih se je pričelo med njimi gibanje za skrajšanje delovnega časa, ki že zaznamuje majhne uspehe.

Boston Terminal železnica je sklenila pred dvema tednoma pogodbo, ki določuje šest dni dela v tednu za železniške telegrafiste. Slične pogodbe so predmet razprav pri Boston & Maine in New York Central železnici.

Predsednik bratovčine železniških telegrafistov poroča, da je sedaj v teku agitacija za skrajšanje delovnega časa na vseh ameriških železniških progah.

15 mrtvih pri letalskih nesrečah

Chicago. — Zadnja nedelja je bil nesrečen dan za ameriške letalce. Zgodilo se je pet nesreč širom dežele in 15 oseb je bilo ubitih. — V Fayettevillu, Tenn., je letalo padlo v množico in ubilo sedem oseb, toda pilot in pasazirji so bili neranjeni. V Alvorju, Tex., so se ubili trije letalci. V Portsmouthu, N. H., je letalo padlo v plamenju s dvema otrokoma, ki sta zgorela do smrti in pilot je težko ranjen. Dva letalca sta se ubila v Milwaukeeju in eden v Graylingu, Mich.

Francija proti novi cesti v Avstriji

Dunaj, 28. apr. — Avstrijski premijer Schober, ki je naredil pakt z Mussolinijem, gre ta teden v Pariz, da pojasni francoski vladi, kakaj je avstrijska vlada sklenila zgraditi novo avtocesto iz Gradca v Celovec. Francija se je pritožila, da je ta cesta koncesija Italiji, ki jo v slučaju vojne v Jugoslavijo lahko porabi za hitro invazijo.

Krogle iz teme ubile pet Srbov

Dunaj, 28. apr. — Zadnji petek zvečer so neznanci ustrelili pet oseb in ranili šest drugih v srbski vasi Zidilje pri Cupriji, južno od Beograda. Vaščani so pisali kolo na trati, ko so pošli strelji iz teme. Strelci so ušli, ne da bi bili spoznani. Policija domneva, da so bili macedonski komitaiši.

Jugoslavija prodaja največ Italiji

Belgrad, 28. apr. — Najboljši odjemalec jugoslovankega izvoznega blaga v preteklem letu je bila dežela, ki se smatra kot največji sovražnik Jugoslavije — Italija.

Avti ubili 31,000 ljudi v zadnjem letu

3000 več kot v prejšnjem letu. Vseh smrtnih nesreč je bilo 95,086

Chicago. — National Safety Council poroča, da so avtomobili ubili 31,000 oseb v Združenih državah v letu 1929, to je 3000 več kot v letu 1928, ko je bilo 28,000 žrtev. Smrtno nesreče iz vseh vzrokov so pokosile 95,086 oseb.

Med žrtvami avtov je več odrastlih kot otrok. To velja tudi za druge nesreče. V šestih letih od 1922 do 1928 se je število smrtnih nesreč od 15. leta starosti zvišalo 25 odstotkov, dočim se je v istem času ponesrečila le ena desetina odstotka otrok manj kot 15 let starih.

Doma je življenje v malo manjši nevarnosti kakor na cesti. Kakor poroča NSC, je bilo lani 23,000 smrtnih ponesreč v stanovanjih in od teh je padeč po stopnicah ali s strehe ali skozi okno ubil 9000 ljudi.

Važne delavske predloge poraženo

Privatne upoševalne agencije bodo lahko še nadalje izkoriščale brezposelne delavce

Albany, N. Y. — Medtem ko voditelji državne federacije štejejo zmage, ki so jih izvojevali v državni legislaturi, njihovo poročilo govori tudi o porazih, ki so jih doživeli delavske predloge. Najmanj ducat takih predlog je bilo zavrnjenih.

Predloga, vsebujoča izjavo, da delavstvo ni navadna komoditeta, ki je imela namen izvelič unije iz mreže protitrustnega zakona, je bila zaklana v senatu. Druga, ki je določevala, da mora država sama prevzeti v svojo upravo zavarovanje proti poškodbam, da tako prepreči kupčija doblika privatnim zavarovalnim družbam, je bila poražena v obeh zbornicah.

Predloga, ki je predvidevala odškodnino za vse industrijske bolezni ni prišla niti na razpravo in je bila pokopana že v odseku, kakor tudi predloga, ki je določevala maksimalno odškodnino \$25 na teden. Amendment k obstoječemu zakonu o ženskem in otroškem delu v industrijah ni vzbudil nobene pozornosti med člani legislature. Predloga o varnostnih napravah za delavce, ki napeljujejo električne žice, je zapala. Predloga o državni kontroli privatnih upoševalnih agencij, ki izkoriščajo brezposelne delavce, je istotako doživela poraz. Ista usoda je zadelala predloge o življenjski mezdi za ženske in otroke in predloge o odpravi slumskih distriktov, ki je bila namenjena za protekcijo zdravja delavcev in njihovih družin.

Sovjeti kupili 40 tankov od Anglije

London, 28. apr. — Londonski listi poročajo, da je sovjetska vlada kupila v Angliji 40 bojnih tankov. MacDonalddova vlada je kupčijo odobrila. Tanki so bili namenjeni za angleško armado, toda vojaška uprava ni bila zadovoljna z njimi in sovjetska vlada jih je dobila zelo poceni.

"Kaluka" je Zaluka

Pred dobrimi desetimi dnevi so ameriški listi prinesli brzogovno vest o velikem požaru "blizu Ljubljane," kjer je pogorela vas "Kaluka." To vest je posnela tudi Prosveta. Zdaj nam pa poroča naš dopisovalni biro v Ljubljani, da je bila to Zaluka ob hrvaški meji, kjer je zgorelo preko sto poslopij na cvetno nedeljo, ko so bili ljudje v cerkvi. Podrobnosti so na 3. strani današnje Prosvete.

Draga stavka

New Orleans, La. — Profiti New Orleans Railway Co. so bili v prejšnjem letu za milijon dolarjev nižji kot l. 1928. Da se je dobiček znižal, je kriva stavka cestnih železničarjev, ki je trajala več mesecev. Družba je takrat pokazala, da rajši izgubi milijon dolarjev kot pa da bi zvišala mezde svojim delavcem.

Kako Mussolini razorožuje?

Rim, 28. apr. — V Italiji so večerj spustili v morje pet novih bojnih ladij in istočasno je Mussolini vpeljal 90,000 novih članov v fašistično milico.

KONGRES SE PRIČEL GIBATI GLEDENJE INJUNKCIJ

Senatni odsek priporoča Norrisovo predlogo za omejitev sodnijskih prepovedi v delavskih bojih

Washington, D. C. — Senatni justični pododsek je v soboto z večino glasov priporočil Norrisovo predlogo za omejitev injunkcij v sprejetje. Predloga, katere avtor je senator Shipstead, farmer-laborit iz Minnesote, katero pa sta zdaj vzela v roke in temeljito predelala ter izboljšala senatorja Norris in Nebraska in Blaine iz Wisconsin, določa, da morajo zvezna sodišča strogo omejiti izdajanja "indžunkcij" v sporih med delavci in kapitalisti. Ako bo predloga sprejeta, bodo morali sodniki v bodoče ignorirati takozvane "yellow dog" pogodbe.

Predloga zabranjuje sodnikom vmešavanje v mirno piketiranje stavkarjev in daje pravico potrotne obravnave v slučajih žaljenja sodišča, ki izvirajo iz injunkcij. Druga točka se glasi, da obtoženec ali obtožena stranka lahko zahteva drugega sodnika, če uvidi, da ima sodnik predsojke ali je morda sam zapleten v sporno zadevo.

STAVKA STAVBINSKIH DELAVCEV

Podjetniki so pričeli z importiranjem stavkokazov

Birmingham, Ala. — (F. P.) — Stavbinski delavci, ki so bili uposleni pri konstrukciji okrajnega sodnijskega poslopja, so zastavkali, ker so podjetniki uposlili večje število neunijskih delavcev.

Sedaj so podjetniki importirali večje število stavkokazov, ki delajo za nižjo mezdo in tako odjedajo zaslužek unijskim delavcem, ki morajo postopati brez posla po mestnih ulicah.

Federacija se potegnila za starše ubitega dečka

St. Louis, Mo. — Starši Angelo Triala so s pomočjo državne delavske federacije dosegli, da bo morala Western Union Telegraph Co. plačati maksimalno odškodnino za dečka, ki je bil ubit v času, ko je bil uposlen pri tej družbi. Nižje sodišče je prisodilo staršem le \$786 odškodnino, naker je vstopila v akcijo državna delavska federacija in zahtevala, da družba plača maksimalno odškodnino tri tisoč dolarjev. Zadeva je prišla pred državno apelatno sodišče, ki je odločilo v prilog staršev ubitega dečka.

Sovjeti zgradili novo železnico

Moskva, 28. apr. — Zadnji teden je bila dograjena nova albirska - turkestanška železniška proga, ki spaja Sibirijo s centralnim jugom v Aziji. Proga meri okrog 900 milj in je velike važnosti za razvoj centralne Azije. Gradnjo nove železnice je vodil Šatov, ki je bil prej obiskurni odvetnik v Ameriki.

Druga stavka

New Orleans, La. — Profiti New Orleans Railway Co. so bili v prejšnjem letu za milijon dolarjev nižji kot l. 1928. Da se je dobiček znižal, je kriva stavka cestnih železničarjev, ki je trajala več mesecev. Družba je takrat pokazala, da rajši izgubi milijon dolarjev kot pa da bi zvišala mezde svojim delavcem.

Kako Mussolini razorožuje?

Rim, 28. apr. — V Italiji so večerj spustili v morje pet novih bojnih ladij in istočasno je Mussolini vpeljal 90,000 novih članov v fašistično milico.

Belogardisti bodo kolonizirali v Nikaragvi

Berlin, 28. apr. — Grof Nikolaj Bobrinski, bivši adjutant carja Nikolaja, je večerj apeliral na Nikaragvo in Kostariko, naj dovolita, da se 100,000 ruskih emigrejev naseli tamkaj. Grof je rekel, da je več ameriških bankirjev pripravjenih financirati preselitev ruskih caristov iz Nemčije, Francije in z Balkana v Centralno Ameriko.

Brezposelnost v Michiganu raste

Več kot sto tisoč delavcev se je v zadnjih mesecih izselilo iz države

Detroit, Mich. — (F. P.) — Da delavcem v državi Michigan grozi še večja brezposelnost, je razvidno iz governerjeve proklamacije, v kateri apelira na državljane, naj preskrbe delo za brezposelne delavce. Governir je nadalje dejal, da so tovarnarji na konferenci v Lansingu izjavili, da bo po prvem maju nastala brezposelnost občutnejša, ker bodo nekateri prisiljeni na prekinitev obrata v svojih tovarnah.

Ta izjava je menda podgala governerja, da je pričel apelirati na posameznike mesto na tovarnarje, naj preskrbe delo za brezposelne delavce. Poziva jih, naj začno sedaj s popravili na svojih hišah in poslopjih, da se tako o-milijo situacijo, ki je vrgla tisoče delavcev v bedo in pomanjkanje.

Industrijska depresija je zadela vsa mesta v državi Michigan. Kot poroča državni delavski department, se je v zadnjih treh mesecih izselilo več kot sto tisoč delavcev iz države Brezposelnost ni udarila samo delavcev v Detroitu, ki je sedež ameriške avtomobilne industrije, temveč tudi druga mesta. V Grand Rapidsu, središču industrije pohišstva, je več tisoč delavcev brez dela. Brezposelna situacija postaja čedalje resnejša in nobena znamenja ni na vidiku, da se bodo industrijske razmere izboljšale v bližnji bodočnosti.

Medtem ko postaja položaj delavcev obupen, mestne oblasti čedalje bolj preganjajo radikale. Policija vpada na zborovanja in izvršuje arctacije nad radikalnimi govorniki. Policijaki departmenti so se dobro pripravili na navale na radikale, ako bodo skušali izraziti svojo nejevoljo nad obstoječim sistemom z demonstracijami na prvega maja.

Dva zgorela v cerkvi.—Sveče v sinagogi zapalile vas

Mexico City, 28. apr. — Katedrala v Chilapi, država Guerrero, je večerj zgorela. Dosej so našli dva mrtlica v razvalinah. Koliko je mrtvih, še ni znano.

Varšava, 28. apr. — Gorče sveče so večerj užgale židovsko sinagogo v Przeworsku in požar se je razširil na vsa vas. 43 hiš je zgorelo in 700 prebivalcev je ostalo brez strehe.

Radikalni delavci obsojeni

Los Angeles, Cal. — Enajst komunistov, ki so bili aretirani na obtožbo nespodobnega obnašanja in hujskanja na izgrede, je bilo te dni obsojenih na šest mesecev zapora vsak in petsto dolarjev globe.

Trije drugi delavci, ki so bili obtoženi, da se niso pokorili pozvelju policije, ki jim je ukazala, naj se razidejo, so bili obsojeni na dva meseca ječe vsak.

Švicarski urarji zahtevajo boj kot ameriškega blaga

Bern, 28. apr. — Unija urarskih delavcev v Chaux de Fondsu je večerj predlagala, da se v Švici bojkotirajo ameriški avtomobili, šivalni stroji in drugo blago radi visoke carine, ki jo nalaga Amerika na švicarske ure.

ŠPEKULANTJE SE PRIPRAVLJAJO NA ODPOR

Spustili so se v agitacijo za odpravo zakona o farmaki odpomoci

Chicago. — (F. P.) — Od Minneapolisa do Mempaisa se širi agitacija za odpravo zakona o farmaki odpomoci, ki je bil prejšnje leto sprejet v kongresu. V dosega tega so se organizirali žitni spekulanti in paraziti, ki žive na račun odjemalcev in producentov.

Zakon farmake odpomoci, ki so ga farmake organizacije sprva sprejele precej kritično, je v zadnjem času dobil oporo pri voditeljih farmakih združenj, ki je na primer Lakes Creameries, ki izdaja svoje glasilo "Farmers Union Herald." Zakon v veliki meri onemogočuje spekulacije s farmakimi produkti, zato ni nič čudnega, da se je porodil velik odpor proti njemu med žitnimi spekulanti.

Interesanten pojav v tem boju je stališče bivšega predsednika trusta poljedelskih strojev Alexander Legga, pod čigar področje spada administracija zakona o farmaki odpomoci. Leggo dela v interesu farmakih združenj in proti kapitalističnim interesom. Ta pojav se da razlagati edino z dejstvom, da je v interesu trusta poljedelskih strojev, ako se odpravijo prekupčevalci. Čim manj bo oderuhov, ki stojijo med odjemalci in producenti, tem boljše prilika se nudi trustu, da dobi odjemalce med farmarji za svojo stroje. "Chicago Journal of Commerce" je v zadnji izdaji odprto izjavil, da je naloga vlade, ki je ustanovila farmake zadruge, iti še nekoliko dalje in agitirati med farmarji, da bodo kupovali stroje, ki jih potrebujejo na svojih farmah.

Kar najbolj bo spekulante in prekupčevalce je to, da zakon farmake odpomoci pomaga farmarjem, da lahko spravijo svoje produkte na trg brez posredovanja oderuhov, ki so želi velike profite v škodo farmarja in odjemalca. V pričakovanju, da se bodo tudi drugi biznismeni vrgli v boj za odpravo zakona o farmaki odpomoci, je preda. žitne borze v Minneapolisu R. W. Stevenson podal izjavo, v kateri pravi, da s tem, ker se je v federalnim zakonom posrežilo ubiti žitne trgovce, niso pred sličnim zakonom varni tudi prekupčevalci in trgovci z drugim blagom.

Dali bodo bogati prekupčevalci in finančniki uspeji v svojih načrtih, bo pokazala njihova konvencija, katero sklicujejo in se bo vršila v Minneapolisu.

Dobila \$100,000 za staro poštno znamko

Washington, D. C. — Miss Natalie S. Lincoln, urednica "D. A. R. Magazine," je te dni pregledovala stara pisma svoje matere in na enem je opazila čudno poštno znamko. Zadnje soboto je dobila od trgovca z znamkami v New Yorku \$100,000 za to znamko, ki je ena največjih redkosti te vrste v Ameriki: proviziorno poštarstvo izdanje iz leta 1845.

Sto komunistov aretiranih v Sangaju

Sangaj, 28. apr. — Policija v mednarodni koloniji je danes prišla okrog sto komunistov, večinoma dijakov in komjev, ki so raznašali letake proti kitajski vladi v Nankingu.

150 grških komunistov aretiranih

Atene, 28. apr. — Policija je večerj zaprla 150 komunističnih delavcev, ki so bili aktivni v pripravah za prvomajske demonstracije.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Glasovi iz naselbin

Iz Fordovega kraljevstva

Detroit, Mich.—Dne 23. aprila se je zbrala množica brezposelnih pred Fordovim uradom za delo. Kar naenkrat se je zdelo enemu stražniku, da je preveč brezposelnih v ograji, ki je do- ločena za tiste, ki iščejo delo.

stvu, da pridno posežejo po vstopnicah, ki se dobijo pri slede- tih rojakih: Za Moon Run pri Jakob Skerlu, Jakob Tomcu, Mike Jeralu in v mesnici pri Lu- ka Butyju; za naselbino Bridge- ville pri Jack Dermotu, za na- selbino Sygan pri rojaku Kav- čiču.

3 SNPJ. Nesrečni družini naše

sozajlje. Veselici z igrami se nam obe- tati dve, ki bosta uprizorjeni tukaj, in sicer dne 17. maja "Trije tički", ki jo uprizori mla- do društvo Friendly City št. 684 SNPJ in 31. maja pa drama "Mrak," katero uprizori žensko društvo Naša sloga št. 600.

Prvomajska proslava

Chicago, Ill.—Prvega maja zvečer ob oami uri se vrši prvomajska proslava socialističnega kluba št. v dvorani SNPJ. Na sporedu, ki je bogat, bodo pev- ske in godbene točke, kratki go- vori v slovenskem, angleškem in hrvaškem jeziku, deklamacija in enodejanka "Annajanska, the Bolshevik Express", ki je delo znanega angleškega dramatika Bernard Shava.

LISTNICA UREDNIŠTVA

No. Chicago, Ill., L. L.:—Pred- mete, ki jih omenjate, ni vredno pošiljati v stari kraj, radi pre- visoke carine. Boljše je, da se pošlje denar.

OPAZOVANJA

Pred par tedni se je gotov dopisnik jezil, ker se je v do- pisu slučajno glasilo divji namesto divni zapad. Obe ozna- čbi sta pravilni, ker ameriški za- pad je po naravi in ljudeh tak- divni kakor tudi divji. Oba pri- devnika sta poetična, in sicer najbrž bolj poetična kot pa je boj nižjih mas za obstanek.

Rebelna žena

Ena sama generacija je videla eno največjih socialnih revolucij, odkar se piše zgodovina človeške družbe. Žena, tisoč in tisočletna služnja in dekla, je v teku ene generacije vstala iz svojih nižin in zasedla enakopravno mesto poleg moža v politiki, kulturi, ekonomiji in socialnem statusu.

Ta silen preporod žene je čez noč podrl visoke stolpe starodavnih tradicij in od moža stvorjenih postavk, ki so veljale za ženo in samo za ženo. Dvojna spolna morala — ena, rahla, za moža in druga, stroga, za ženo — je šla rakom zvižgat. Nekdo je veljalo pravilo, da je žena dobra le za kuhinjo, otročnico in cerkev; to so bili njeni prostori in drugje se ni smela pokazati.

Ženo je osvobodil novi industrijski sistem v zvezi z znanostjo in svobodomiselnostjo, ki datira od francoske revolucije. Njena samosvoboditev je potrdila Marksovo odkritje naravnega zakona ekonomskega determinizma, da namreč ekonomske razmere v glavnem oblikujejo druge panoge družabnega življenja.

Včasih so prisegali — in gorje mu, kdor je podvomil — da je žena po naturi monogamična (dosmrtna družica enega samega moža). Danes je jasno, da je bila to zmotna. Žena je po naturi prav tako poligamična kot je možki. Seveda so izjeme, ki pa ne štejejo. Da je to resnica, vidimo danes, ko žena postaja ekonomsko neodvisna od moža.

O konferenci in veselici Moon Run, Pa.—Zelo redki so dopisi iz naše naselbine. Delavske razmere so še vedno pod ničlo kakor povsod križem Amerike, ljudi je vedno več brez dela. Premogorovi zelo slabo obratujejo v tukajšnji okolici, nekatere so sploh kar zaprli, ker ni naročil.

Smrtna kosa in nesreča

Johnstown, Pa.—Dne 11. aprila je preminula tukaj občespoštovana mrs. Jospina Urbas, katera je podlegla pljučnici. Pokojnica je bila članica društva Danica št. 4 SNPJ in društva Sv. Alojzija št. 36 JSKJ, katera društva sta ji oskrbela zelo lep pogreb.

O konferenci in veselici

Dne 20. aprila se je vršila konferenca JSZ na Lawrence, Pa., kamor sem bil tudi jaz poslan kot zastopnik društva št. 88 SNPJ. V resnici sem mislil, da se bo večje število zastopnikov udeležilo kot pa se jih je. Zastopniki niso poročali o nikakršnem napredku po naselbinah, vzrok povsod: slabe delavske razmere in druge stvari.

Dne 21. t. m. je poulična kara

ubila našemu sobratu Frank Klinarju štiriletnega sinčka ter debesedno vsega razmesarila. Brat Klinar je bil na običajnem delu, a mati je bila na sodišču, da si izposluje potni list, da po- seti staro domovino. Lahko si je predstavljati žalost, ko sta starša izvedela za nesrečo. Otroka je vlekla kara skoro 40 čevljev daleč in očividni pravijo, da je bila malomarnost voznika, ki ni dovolj pazil. Br. Klinar je dolgoletni član SNPJ ter večkratni odbornik pri društvu Adrija št.

Stavka vrtnih delavcev

Lincoln, Ill.—Predzadnji pon- deljek je izbruhnila v tukajšnjem "greenhouse", pri Gullett & Sons kompaniji stavka, ki o- beta biti jako vroča. Povod stavke je odslužitev osem najboljših vrtnarskih delavcev v soboto pred stavko. Stvar je bila namreč ta, da so se vrtnarji pričeli organizirati v uniji in ko je kom- panija to izvedela, je sklenila, da to prepreči z označeno meto- do. V pondeljek so šli na stavko vsi delavci, 150 po številu in raz- postavljeni stavkovne straže.

Ko se pa človek spomni, da

Tom Mooney in Warren K. Billings trohnila v kalifornijskih ječajih že štirinajsto leto radi tega, ker sta bila v svojih mladih letih agila delavska agitatorja in organizatorja, ki sta skušala za delavske mase dose- či košček lepšega življenja, pa se mu nehote vriva misel, da California ni le samo divja, temveč barbarska divja. Doka- zi, da sta Mooney in Billings nedolžna, so čistejši kot je zrak solčne Californije in višji kot je gora Whitney. Vendar je pa California brez vsakega čuta pravičnosti, trdno namenjena, da oba strohnila v zaporih in popolnoma nedostopna pledranjem tistih, ki čutijo veliko kri- vico, ki se godi obema. In dokler California ne da svobode Mooneyju in Billingsu, dokler se ne potirka na prsi in skesano spregovoril mea culpa, toliko ča- sa bo ta del zapada piscu divje barbarski.

Prillično tako mnenje ima

pisec tudi o državi Washington in radi slične zadeve. Vzrok za to dejstvo je, da se v zaporih Walla Walla še vedno nahaja de- set žrtev vojne historije, ki so bili obsojeni, ker so se branili pred druhalskim napadom ameriških legionarjev, ki so praznovali prvo obletnico vojnega premir- ja s tem, da so po instigaciji lesnih baronov napadli dvorano I. W. v Everetu, zajeli grup- po delavskih akitorjev, čijih vodja so odpeljali na samotni kraj, ga brutalno pretepli in linčali. Ostale so odgnali v za- por, kjer se še danes nahajajo ključ vsem prizadevanjem, da jih oblasti pomilostijo. Obsojeni so bili na dvajsetletno ječo vsak

Klerikalno bratstvo!

Kdor študira psihologijo slovenskega klerikalizma, lahko dobi nekaj dobrega materiala v "Amerikanskem Slovincu". Obenem lahko služi ta material kot snov za komedijo. Predvsem je treba konstatirati, da med slovenskimi klerikalci v stari domovini in slovenskimi klerikalci v Ameriki ni dobrega bratstva. Mogoče so ameriški bratci preskopji z dolarji. Lahko je tudi, da gospodje v Ljubljani — na škofovskem dvorcu — ki se postavljajo v precej visok "duševni štuk", smatrajo bratce tostran luže za "lumpenproletariat," ki je "too plain" za ljubljanske frakarje in plaščarje. Naj bo kar že hoče, dejstvo je, da manjka nebeske harmonije. Klerikalci so namreč tudi ljudje...

Pri izredno važnih volitvah

v Los Angelesu, ki so se vršile pred par leti z ozirom na vpra- šanje, dal ljudstvo odobri iz- dajo 25 milijonov dolarjev ob- činskih bondov v svrhu, da me- sto izrine Edison Company of Southern California in prevzame distribucijo elektrike, je bi- lo nekaj unijskih voditeljev ti- sti element, ki je bil direktno v službi te elektrarske kompani- je. V državi Washington je predsednik državne delavske fe- deracije najbolj znan radi te- ga, ker je uspel s svojo taktiko pri razbijanju tamošnje fai- marske delavske stranke, ki je takoj po vojni vstala na pozori- šču in grozila obema starmis- trankama. S tem je izpulil tu- di zob delavskemu gibanju v dotični državi, ki od takrat le živetari.

V Chicagu smo še vedno

porodni in menda tudi ostanemo. "Bojev" med rojaki za oslov- sko senco je za "kratek čas" do- volj, vsaj piscu se vidi, da bi jih moralo biti. O stagnaciji v naselbini torej ne more biti go- vora, ker vsi si prizadevamo — seveda vsak na svoj način in iz drugačnih namenov — da "ruk- nemo" nasprotnika. Za "gene- rale" je pokonvena doba — slišal sem, da je bila tudi pred- konvena zelo bogata — izred- no pomembna. In tudi nam pro- stakom se sem in tam prsa vzbodijo in ponosni smo na ve- liko pomembnost lastne osebe.

"Čakajte hudiči, vas že

sifkamo," je parola naselbine, ozi- roma njenih "novejših" vodite- ljev. Prostaki jim pritrjujemo in se v svoji požrtvovalnosti pe- hamo, kdo dobi kolajno ali za- služni križec za hrabrostni — besedni boj. Na splošno se ven- dar še da spat, ker "pineapple- nov" se še nismo začeli posluževati kot je običaj pri čisto- krvnih Čikažanih. Upati je tu- di, da ostanemo na lasten način originalni, ne zmečen se, kaj počnejo in kakih sredstev se po- služujejo naši sosedje napram svojim nasprotnikom, ali kaj po- rečete vi, dragi rojaki, izven Chicaga.

Ko pisec od časa do časa

čikaški "teren", mu nehote sili v nekoliko plesnive možgane mučno vprašanje, dali nismo preveč otročji. Razlog za to mi- sel je v veliki meri v tem, ker se nikakor ne more iznebiti vpliva tiste more, ki tlači mili- jone brezposelnih delavcev in nepreskrbljenih družin, med ka- terimi smo tudi nekateri, ki smo močno zainteresirani v "notranje boje."

Ob takih na pol bližnih mislih

se pisec vprašuje, dali bi ne bilo bolj pametno premišljevat, ka- ko odpročati brezposelnim in de- lati za odpravo tega največjega zla kapitalistične družbe. Nam- reč rajši kot pa še nadalje po- snemati z našimi "boji" pastir-jev in navadnih šolskih otrok. Pri tem se pa spomnim, da mno- gi ljudje sploh ne odrastejo mentalno, da se nahajajo v de- tinjskih letih ves čas svojega življenja, kakršno je že. In vsak dočvek rad igra "vojaka" in mno- gi streme tudi po generalski ča- sti. Ako je "armada" brez kru- ha, brez dela, brez dobrih čev- ljev in gorke obleke ter primer- nego stanovanja, ako "armada" duševno živetari, zato se imita- cijski vojaki in generali ne zm- nimo. Mi hočemo bojev, bojev, BOJEV! Kakih bojev hočemo, je seveda pa drugo vprašanje.

Revije in knjige

"Svoboda", mesečnik za delavsko kulturo. Aprilska številka ima sledečo vsebino: Cunow: Izvor vere (Ustvaritev sveta, nadaljevanje zelo poučne razprave). — Peter Panter: "Za- upno vam povem" ... — Diskuzija o socializ- mu (konec). — Oceana Kreftovega romana "Človek mrtvaških lobanj". — Kritike delav- cev o knjigah Cankarjeve družbe. — Društve- no življenje. — Dramatika. — Osnovanje pev- ske podzveze. — Vesti iz delavskega sporta. — Pregled po svetu.

"Svoboda" se naroča pri

Proletarcu, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., in stane \$1 letno. "Samorodnost", ilustrirana revija za živ- ljenje, umetnost in kritiko. Založba "Naše grude" v Zagrebu, Bakačeva ulica 3. Skupna 1. in 2. številka vsebuje članke in kritične raz- prave o slikarju Rihardu Jakopiču, Cankar-jevem spomeniku na Vrhniki, Karli Bulovčevi in Moni Gabrijeli, tri pesmi Otona Berkop- ca in več reprodukcij Miko Bambičevih karik-atur in drugih slik.

Tine Kos 1929.

Preljeli smo mehko ve- zano zbirko posnetkov krasnih kiparskih umo- tvorov slovenskega umetnika Tine Kosa. Skupaj 24 slik. Uvod je napisal pesnik Tone Seliškar. Zbirko je izdala Umetniška matica v Ljubljani.

"Divlji preostaci", angleški spis

J. Howard Moore, pohrvalil T. Cvetkov. V za- logi ima "Knjižara Novi Svijet", 1726 So- Racine ave., Chicago, Ill. Trdo vezana knjiga stane \$1.50. — Knjiga, ki ima mnogo slik, opi- suje ostanke divjih živalskih navad pri doma- čih živalih in človeku. Toplo priporočamo čit-ateljem, ki so večji hrvaškega jezika.

Louis Adamski je objavil v

majski številki magazina "The American Mercury" daljši spis z naslovom "Enigma". (Nadaljevanje s prve kolone.) je solčni žarek v moji sobi, prinašajoč moje- mu zdravju blagodejne ultravijolične žarke.

Excellent! Dr. Holmes bi moral

modernizirati še besedo "Gospod", ki nikakor ne spada v dobo demokracije — in naj odpravi še besedo "psalm", ki je najmanj moderna! ... Kaj potem še ostane?

Nove materialne razmere

povzročajo sitnosti ljudem, ki bi radi obdržali pri življenju stare nazore. Počez vsake dobe je odsev so- dobnega ekonomskega, torej materialnega živ- ljenja. Na primer: biblija je pesniška zbirka, iz katere odseva pastirsko življenje ljudstva v Mali Aziji v starem veku. Zato pa je v psalmih in evangelijih toliko pasusov o čredi in pastirju.

Ti pasusi pa motijo liberalne

verske voditelje v Ameriki, ki se trudijo z raznimi ne- mogočnostmi, kako bi namreč spravili religijo in znanost v skladje. Tako je dr. Jesse H. Holmes, profesor filozofije v Swarthmoru, pred kratkim priporočal, da se psalmi moder- nizirajo, da jih bodo ljudje bolj razumeli. Kaj se moderni industrijski človek briga za "pa- stirske črede" iz starega veka?

Dr. Holmes je za zgled

"moderniziral" nekaj psalmov, ki se čitajo takole: "Gospod je moje avtomobilno zobčasto kolo, ki me vleče na hrib ... Gospod je moj antiseptikon v času nevarne epidemije ... Gospod je moj dinam, ki obnavlja moje izžrpane baterije ... Gospod (Dalje v drugi koloni.)

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

VELIKI POŽAR V BELI KRAJINI. — CELA VAS POGORELA. — NAD 90 ZGRADBE VPELJENIH. ČLOVEŠKE ŽRTVE?

Ljubljana, cvetna nedelja. Popoldan so dospeli v Ljubljano vesti o velikem požaru v vasi Zaluka v občini Ribnik. Po poročilih sodeč je to brez dvoma eden največjih požarov zadnjih let v Beli Krajini. Zakaj pogorela je vsa vas in niti eden posestnikov ni ostal nepoškodovan s svojimi poslopji. Na cvetno nedeljo, ko je vsaka slovenska vas eno samo veselje z butarjami in vejicami.

Požar je nastal malo pred polnočjo. Lep dan je zrastle z jutrom, sonce je sijalo na poti in ceste, po katerih so hoteli otroci in stariši k cerkvi, deca z butarjami v rokah. Doma so ostali le starejši ljudje in pa otroci, ki ne zmorejo te uro dolge poti do fare Ribnik. V vasi je bil pokoj lepe pomladanske nedelje, cvetne nedelje, prazniški mir.

Oni, ki so ostali doma, so pripravljali kosilo za one, ki se imajo vrniti h kosilu iz cerkve. V hiši Jure Belančič-Radmana sta bila doma gospodar Jure in njegova petletna deklica Jadvi-ga. Gospodar sam je danes pripravil kosilo za družino, ki je šla v cerkev. Nekako ob pol 12. uri je skočil gospodar še v hlev pokladati živini. To pa je postalo usodno.

Petletna Jadvi-ga je ostala sama pri ognjišču. Kako se je vse zgodilo, ni točno znano. Ugotovi-eno pa je, da se je na ognjišču prevrnila ponev z mastjo. Mast se je razlila po ognjišču, vzplamtelja in na mah je bila že vsa kuhinja v ognju. Plamen je švigal skozi dimnik na streho, ki je bila slamnata. Nič čudnega, da je bila vsa streha hkrati v plamenih ter da se je ogenj preselil kjo na sosedno streho, od-od spod na sosedno — po vsej vasi je planil zublje. Ogenj se je lizal od strehe do strehe, ska-ka za zgradbe na zgradbo. Pred-eno se se domači dobobra zave-odi, kaj se je zgodilo, je bilo skro-rodno že prepozno. Vsa vas je bila v plamenu in na kilometre da-leč so sijali ognjeni plameni go-rečih kmetij. Ljudje so prihite-li z vseh strani, domačini, ki so se vračali iz cerkve, so zdaleč o-pazili nesrečo, hoteli domov ter zaprepašeni obstali. Skušali so reševati kar se je dalo, a ves trud je bil zaman. Ni preteklo niti eno uro, pa je bila vsa vas eno samo pogorišče. Tridesetim posestnikom je zgorelo nad 90 poslopij, hiš, hlevov in gospo-darskih shramb. Niti ena kmeti-ja ni ostala neprizadeta po o-gnju.

Z vseh krajev sosesiče so prihitali ljudje pomagat, prihite-le so požarne brambe, a niso mo-gle ničesar. Zmankalo je vode, o-ge-nj pa se je razširil tako naglo in tako na široko, da je bil vsak učen na reševanje zaman. Čim je bila prva hiša v plamenu, je bi-lo vse prepozno.

Pogorelo je domala vse. Kmet-je so vili roke obupani od nesre-če ter ogledovali pogorišče, kjer je stala malo poprej hiša, v hiši pohištvo, obleka, denar, pridelki, v hlevih živina, poljski pridelki — vse je bilo še pred dobro uro, zdaj je ostal samo pepel. In en te-den do velike noči.

Najhuje je prizadet Belančič Jure, kjer je požar izbruhnil. Re-šil ni ničesar. Zmeden je bil ta-ko, da se niti ganiti ni mogel. Poleg poslopij mu je zgorelo vse pohištvo, dve kravi, tri svinje in vrhu vsega še krvavo prihranjenih 130.000 Din, ki jih je čeval, da popravi hišo in zgradi novo gospodarsko poslopje. Najhuje pa je to, da mu je bržčas zgorela tudi petletna hčerka Jadvi-ga, ki se je nahajala sama v kuhinji, ko je izbruhnil ogenj. Preisko-ovali so ognjišče a niso našli no-benega sledu za deklico, preiska-li so okolico, a Jadvi-ge niso našli nikjer. Tako bo skoro goto-vo upravičen sum, da je otrok z-gorel v plamenih.

Koliko je škode v številkah, se ni dalo ugotoviti. A številke so čisto postranska stvar. Če vidi-mo, da je cela vas pogorela in da so ljudje rešili le kar so imeli na sebi in če pomislimo, da je Bela Krajina zelo uboga in polna ne-

bo najmoderneje urejena. Po-leg nje bo velika elektrarna, ki bo zalagala vse okolice z elek-trično energijo. Enako v Mitro-vcici sami grade par lepih hote-lov, kajti prebivalstvo je prepi-čano, da bo industrializacija o-kraja dvignila promet. Angleška družba zaposluje trenutno pri se-danjih delih preko 2.000 delav-cev, v kratkem pa namerava svoj obrat še povečati.

Samomor dveh bratov-trgoceev
Pančevo, 29. marca 1930.
Te dni sta bila izvršena v Pan-čevu dva samomora, ki sta vzbu-dila silno vznemirjenost. Dne 26. mar-ča si je končal solastnik znane velike lesne trgovine Anton Ra-da življenje radi težke gospodar-ske krize, njegov brat Dr. Fri-derik Rada, je bil na bratovem pogrebu, po pogrebu pa je žalo-stno izjavil: "nesreča nikoli ne pride sama". Proti večeru je šel na izprehod, iz katerega se pa ni več vrnil. Začeli so ga iskati in res včeraj so potegnili iz Dona-ve njegovo truplo. Nesrečnej se je najprvo ustrelil na obali, ta-ko, da je potem padel še v vodo, najbrže z namenom, ako bi se slabo zadel, da bi še utonil. Za-puška mlado ženo in nepreskrb-ljenega sinčka.

Fant, ki ima srce na desni strani
Poč, 31. marca 1930.
Solski zdravnik je pri preiska-vi solskih otrok v Peči ugotovil naslednji interesantni slučaj. Desetletni deček Šaban Zejn-el-nik, mladi Arnavt, ima srce na desni strani. Rentgenski posne-tek njegovega prsnega koša je pokazal, da je srce res na desni strani, ostali prsni organi pa so radi tega pomaknjeni bolj na le-vo stran kot pri drugih ljudeh. Ta ugotovitev je povzročila raz-umljivo zanimanje v srbskih zdr-avnih krogih, tako, da se že i-nozemstvo zanima za ta izred-ni slučaj. Interesantno je pri cel-i stvari, da se deček sicer popoln-oma normalno razvija.

Samomor srbskega književnika
Beograd, 3. aprila 1930.
Včeraj zvečer je izvršil samor-zum znani beograjski književnik Vladislav Kačanski, sin-starega barda. Izpil je večjo količino ve-ronala. V pismu, ki ga je zapu-stil pravi, da gre v smrt iz žalo-sti nad izgubljen mladostjo in v bolestnem spominu na nekdan-ji Beograd, ki da se je zadnje čase tako zelo spremenil.

Kakor na divjem zapadu...
Tudi pri nas se dogajajo st-vari, ki so sicer ameriška špe-cijaliteti. V ponedeljek je prejel indijalec Nikola Borota iz našega mesta grozljivo pismo, v katerem mu "Klub petorice" grozi z uničenjem njegove tovar-ne, ako takoj ne položi pod neki kamen v bližini tvornice 25.000 dinarjev. Bankovci morajo biti zaviti v bel svilen papir.... Borota je vso stvar naznanil policijski upravi, ki mu je svetovala naj mesto denarja zavije navaden papir, ter ga položi pod ska-lo. Kmalu nato je prišel nezna-nec, pogledal skrbno naokoli ter vzel zavitek. V bližini stoječa policijska agenta sta ga pa takoj zagrabil. Na policiji se je izka-zalo, da je to 26letni trgovski potnik Milan Ciganović. Izjavil je, da je hotel na ta način priti do denarja da poravnava svoje številne dolgeve. Toda kakor izgleda, se je Ciganović sam sebe o-ciganil.

Strašen zločin
Bivši dobrovoljec Nikola Igić in Joca Barjaktarov, ki sta že svoj čas v Ameriki bila skupaj, sta bila velika prijatelja, kar ju pa ni motilo, da sta se pred par dnevi spoprijela tako, da je Joca Barjaktarov na poškodbah po-dlegel. Na sejmu pri Desputo Sv. Ivana, sta točila skupaj pivo. Posel jima je šel prav dobro. Zve-čer, ko sta pa štela denar pa je nenadoma Igić izjavil, da ga je Joca goljfal. To je dalo povod za pretep. Barjaktarov je planil na Igića, ta pa je hitro potegnul britev ter začel Joco obdelovati z njo. Orožniki so sicer takoj pri-tekli ter poskušali razdeliti oba. Toda ko so Barjaktarova poteg-nili proč je bil že ves oblit s kr-vo. Prenesli so ga v bolnico, kjer je pa na poškodbar podlegel. Igića so pa izročili sodišču.

Angleški kapital se je začel zani-mati za južno Srbijo
Angleški kapital se je začel z-veliko vneto zanimati za prirod-na bogastva južne Srbije. Poseb-no jih zanimajo bogata ležišča rud v okolici Kosovega polja. Če pojde v tem tempu naprej bo Ma-kedonija skoro spremenila svoje so-cijalno in kulturno ter gospo-darsko obeležje.

Velik angleški trust je v oko-lici Mitrovice na Kosovem začel eksploatirati rudnik rubeže. Ta rudnik leži 9 km od Mitrovice v precej divjem gorovju. Angliči grade normalnotno železnico med rudnikom in Mitrovico, ena-ko žično železnico po gorovju. V bližini Moskovske Mitrovice pa grede veliko topilnic za rude, ki

Velik požar v Beogradu
Beograd, 2. aprila 1930.
V pretekli noči je pogorelo do-tal, tako, da so ostali le goli zi-dovi, poslopje beograjske "Zem-ljoradniške banke" v Beogradu v Višjegrajski ulici. Poslopje, ki je štirinadestopno, je imelo v naje-mu eno polovico družba "Prom-etno selo", v drugi polovici pa je bila nastanjena tvornica bom-baža last tv. Krestić. Med požar-om je eksplodiralo tudi več posod z benzinom in raznimi lahkim eksplozivnimi snovmi. Skoda je znatna toda poslopje je bilo pol-no zavarovano. Vzrok požara pa še ni ugotovljen.

Odiščen francoski publicist v Za-grebu
Zagreb, 2. aprila 1930.
V Zagrebu se mudi znani francoski publicist in direktor revije "Revue des Balkans", Savadian, iz Pariza. Odiščen francoski publicist je prišel z namenom, da se seznanji z vsemi razmerami v naši državi.

Kipar Ivan Meštrović — častni član Češke Akademije
Na slavnostnem zboru Češke akademije znanosti in umetno-sti je bil v razredu umetnikov iz-vojen za člana znani jugoslo-vanski kipar Ivan Meštrović.

V Mariboru je včeraj dne 2. a-prila 1930 umri višji bančni kon-trolor v pokoj Anton Stepic. V Ljubljani pa je umrla Terezija Zagorec v starosti 76 let.

Največja slovenska rodbina
Ljubljana, 31. marca 1930.
Najštevilnejša slovenska rod-bina je najbrže ona, Martina Ko-zole z 17imi otroci. V vasi Rož-no pri Rajhenburgu živi posest-nik Martin Kozole, čigar žena mu je podarila 10 sinov in 7 hčera, ki so vsi živi in zdravi. Najsta-rejši je star 28 let, dočim je naj-mlajša hčerka rojena 1926. Da, ta številna rodbina ne živi baš v sijajnih razmerah je jasno ako pomislimo, da je še pet fantov v šoli in enako število deklet. Tre-ba bi jim bilo na kak način po-magati.

Naval kobilice v Hercegovini
Mostar, 2. aprila 1930.
Pretekli dni so opazovali v Mo-starju, Trebinju in Ljubinu o-gromne roje kobilice, ki so nepre-stano prihajale od vzhodne stra-ni. Velika množica teh kobilic je popadala na mestne ulice, ki so bile v trenutku vse zelene, kakor da so pokrite z travo. Ogromne množice kobilice so pa letale kar naprej, tako, da je le del teh po-sedel v naših krajih. Strokovnja-ki, ki so pregledali kobilice so u-gotovili, da to ni selitev le ene vrste, temveč je bilo med njimi šest različnih vrst. Prišle so naj-brže iz Afrike ali pa Male Azi-je.

Samomor trgovca
Osijek, 2. aprila 1930.
V pondeljek se je tu ustrelil trgovec Nikola Savić. Našli so ga mrtvega v njegovem stanovanju. Vzrok samomora je bila njego-va ločitev od žene, od katere se je ločil pred par dnevi.

Smrtna kosa
V Domžalah je preminul trgo-vec Franc Habjan. V Birčni va-si pa je umrla v starosti 67 let posestnica Ivana Horvatova. V Mariboru pa je umri carinski de-klarant Štefan Ferencja.

Guglielmo Ferrere: TRETJI SPOL

Doživljamo krizo novega dru-žabnega reda. Znamenja, ki kažejo nanjo, so tako mnogo-brojna, da dan za dnem opa-zovalec lahko opozarja na nova. Prevzemimo tudi mi nalogo zdravnikov, poskusimo izgotoviti prispevek k diagnozi silne soci-alne bolezni našega časa in obr-imo svojo pozornost na tvoriv-tev novega celibata, ki se brez sieherne verske podlage tako zelo razširja, kakor se je neke čase v srednjem veku razširjalo meništvu.

V vseh deželah civiliziranega sveta vedo moški in ženske skuš-nje, da je dan za dnem težje stopiti v zakon. Neštivilne so zapreke, posebno ekonomske, in mnoge osebe, brez upa, da bi kdaj premagale te zapreke, še rade ali nerade omejujejo na samski stan. Vsekakor je treba a priori upoštevati, da ima ve-liko število oseb obojega spola, ki žive v samskem stanu, to je: ki žive umetno življenje, izda-teno vpliv na splošno družbo in da mora biti vpliv neomeženih žensk večji nego vpliv neožen-jih moških.

Res, da pri moškem, samski stan, dasi se v njem razvijajo nekatere posebne psihološke lastnosti, ne izpreminja poseb-no celotne osebe, ker ni predpo-laga čistosti. Mož lahko dove-de do tega, da malo preveč živi v družbi prodajalk smehljanja ali se izpostavlja pustolovski-nam zakonolomstvu, a nikdar ne zatre na mah velikih fiziolo-ških življenjskih opravil. Dru-gače je pri ženski: pri njej ob današnjih socialnih življenjskih pogojih samski stan vedno pred-polaga čistost, in čistost obsega absolutno udušenje materin-stva, to je tistega opravila, za katero je ženska rojena po svo-jem telesnem in duševnem raz-položenju. Tako stanje mora popolnoma spremeniti fiziolo-ške razmere ženske in veliko število takih žensk mora znatno vplivati na družbo.

Angleška je tista dežela v E-vropi, kjer je mogoče najbolje proučavati ta čudni pojav naše-ga sodobnega življenja. Na Angleskem je število neomeže-nih žensk, "spinters", kakor jih nazivajo tam, jako veliko, po-sebno v višjem in srednjem me-ščanskem stanu. Skoro vsaka obitelj ima po eno, včasih tudi po dve ali po tri. Ako je več de-klet, potem je težko omožiti več nego eno, in v svoji celokupno-sti so na Angleskem neomežene mlade dame cela vojska, jako mogočen in znamenit socialen razred, čigar vpliv se ne more prezreti.

Vzroki tem dejstvom so raz-lični in zamotani; glavni vzrok je pač ta, da žensko prebival-stvo po številu presega moško. Svet moškega prebivalstva od-haja v naslednje; vsak izselje-nec pa je ob odhodu zakonski mož in doma ostalim deklicam se tako kréjjo nade, da dobe moža, s katerim bi mogle ustanovi-ti rodbino. Ako število doma ostalih moških ostaja pod števi-lom žensk, je opažati celo pri njih od dne do dne rastočo ne-naklonjenost do ženitve. Zakaj? V srednjem meščanskem stanu je brez dvoma iskati vzroka v rastočih gospodarskih težavah: zakon je drag, rodbina je težko breme v družbi, v kateri imajo vsi razredi potratne navade. Zato čakajo z ženitvijo tako dolgo, da more mož nuditi ženi in otrokom to potrato, a več-krat pride tisti čas, z njim pa starost in oslabeost, ko je bila izgnila vsaka nada na ustano-vitev rodbine. Kar zadeva pre-možnejše razrede, brez dvoma obetajji v njih omenjena nenaklonjenost do ženitve, a ne vem prav, kako bi se razložila. Gos-podarske razmere tu ne more-jo biti posebnega pomena, kaj-ti zakon bi mogel biti sredstvo, ki družbi srce s srcem, premož-nje s premoženjem. Zakaj pa se potem bogatini ženijo tako malo? Težko je najti odgovora. Gotovo je to, dasi v višjih an-gleskih družabnih razredih od dne do dne pridobiva večje ve-ljavo oblika zakona, ki hi nikar biološki ali psihološki, marveč socialen zakon. Petdesetleten mož na primer, bogat, na vrhun-cu poti svojega življenja, brez

skrbi, kako bo živel, se oženi z žensko štiridesetih do pet in štiridesetih let, včasih tudi svoje starosti. Oba se potem nastani-ta v odličnem londonskem o-kraju, v hiši, kakršna je vzor bogatega Angleža, opravljena z veliko potratno, kjer sprejemata ljudi ter lahko postaneta sredi-šče male družbe, kateri nekako vladata. Dejal sem, da je to nekako socialen, ne pa fiziološki ali psihološki zakon, kajti pri takih zakonih je res težko mi-sliti o spolnem nagonu: to je zakon, ki ostane brez otrok in ima samo namen, možu in ženi preskrbeti družabnika v življe-nju in jima dati sredstvo, da skupno v življenju igrata sijaj-no vlogo. To ni več prirodni zakon, marveč — če se smem ta-ko izraziti — jako umeten, ki mora napraviti čuden vtis na Italijana ali Francoza, katere-mu je glava še polna romanti-skih idej o ljubezni.

Naj že bodo vzroki taki ali drugačni, dejstvo je, da je šte-vilno "misses" na Angleskem ja-ko veliko in da je njih socialni vpliv znamenit. Dejal bi celo, da si niti ne moremo misliti An-gleske brez "spinsters" ali ne-omozene ženske. Zato je eno-stavno treba analizirati ta vpliv.

Eden najznamenitejših poja-vov angleškega življenja v tem stoletju je prodiranje ženstva na vsa spola polja, ki so bila prej monopol moškega spola: v rokodelstvu, umetnosti, znanst-vo in tako dalje. Ženska se dviga čedalje više in razširja s tem meje kraljestva lepote in gracije, čigar kraljica je bila od prvega početka civilizacije. To zmoglavno dvigavanje angleške žene pa je naravnost v zvezi z naraščanjem množice neomeže-nih žensk. Nekega dne so se v Londonu prepirali o Lombro-sovih in mojih idejah o ženskah in o duševnem razloku med možem in ženo. V dokaz, da ta-ga razloka ni, so navajali zgled angleških žensk, ki na vseh po-ljih človeške delavnosti vsrše listjo kot moški. Ko so že dolgo trajala razpravljanja o tem, sem jih na kratko presekaj z besedami: "Saj to niso ženske, to so osebe, ki tvorijo tretji spol." Takrat sem mislil, da sem napravil enega tistih doviti-vov, kakršnih se človek rad pos-lužuje, ako se hoče izrezati iz pričkanja, ki mu dela zadržego. Pozneje pa, ko sem natančneje premišljeval to stvar in sem imel priliko opazovati večje šte-vele teh angleških gospodičen, sem se preveril, da tiči v tem dovptu znamenita fiziološka in psihološka resnica. Položaj ne-omozene ženske, zatiranje lju-bezni in materinskega poklica spreminja vedno žensko o-sebnost na več strani, kajti žen-ska, ki ni mati in se tudi ni o-možila, ni popolna ženska. Na drugi strani pa to zatiranje kre-pi osebost, daje priliko za pre-trano razvitej nekih nagnje-j in delnih hipertrofij ki morejo dati nadomestila marsikaki nepopolnosti. Delo-vanje reprodukcije je zavisno v fiziološkem in psihološkem ozi-ru od precejšnje izgube moči kakor pri moškem tako pri žen-ski, osobito pa pri ženski, ki mora tvoriti novo bitje iz no-vi lastnega organizma, ki ga mora rediti in prvi čas njegov-ega življenja čuvati ter venomer na tisoč načinov zanj trpeti in delati. Ako torej nima teh po-troškov, ostane ženska vsa o-značena moč za osebne neme-ne: ženska se ne raduje tiste fi-ziološke neumrljivosti, o kateri govori Weissmann; človeški rod se pri njej ustavlja in se zaklju-čuje za vedno. Zatrtje ljubezni in materinstva pa ji daje v upo-rabo vse njene individualne sile.

Objuba ali navada vedne čistosti, piše Guyan, da, celo me-niško življenje, je našlo nepri-čakovanega zagovornika v Er-nestu Renanu. Res, da se po-stavlja na stališče, ki je popoln-oma različno od krščanskega. Ako se navdušuje za vedno čistost, dela to iz čisto fizioloških vzrokov, ker jo enostavno sm-atra za sredstvo, s katerim se poveča intelektualna zmoglost in doumljivost možganov. On veruje v nekako antinomijo med popolnim intelektualnim raz-vitjem in ljubezensko rodovit-nostjo. Pravi učenjak mora združiti svojo moč v možga-

Zračni promet se zahteva zračno policijo v Californiji. V Sacramento se policiji pripravljajo na zračno patruljo. Cowboyji na zapadu bodo kmalu lahko zamenjali konje in sedla z zrakoplovom in nadaljevali romance v novi obliki.

nih in ne sme težiti za nobenimi drugimi kakor domišljevanimi abstrakcijami, ali oblikam. Z odvajanjem vseh njegovih življenjskih moči v glavo mora nje-gov razum cveteti kakor polno-cvetke, kojih krasota povzroča zaradi pretvarjanja prašnih niti v cvetove, predpolaga nero-dovitnost. Prigovarjala se je sicer, da velja ta opazka Rena-na in drugih tudi za žensko; češ, da ljubezen, ki kvarno vpliva na razum moškega, razum ženske krepi, in kakor sta rekla brata Goncourt, ni velikega dela, ki bi ga bila ustvarila devica. Nočem se pripraviti o tej pregovorski opazki; a četudi bi čistost žen-sko napravila nezmožno za ve-liko dela duha, bi ji vendar ne jemala nade v uspeh življenjske-ga boja. Ni treba, da bi vsaka mlada deklica srednjega me-ščanskega stanu, ki mora, ker ni našla moža, misliti na to, da si sama služi kruh, spisala "Ne-beško komedijo" ali "Hamleta"; dovolj je, da zna izvrševati pok-live, v katerem se njeno delo išče in izplača.

A prav od stanu njene čisto-sti je odvisno, da se ženska tako dobro posreže v vseh teh pokli-cih, večkrat celo bolje nego mo-skemu. Brez moža, brez dru-žine, brez otrok ne misli na nič drugega kakor na svojo ohrani-tev in na svoje delo. Vse njene telesne in duševne sile so zbrane na tem edinem polju delovanja, ne da bi jo begal organski dav-ek materinstva, moteče strasti ljubezni in vznemirjajoče rod-binske skrbi. Ker je življenje dandanes neizprosno boj, se ne-omozeni ženski večkrat posreči, da razvije srd in rezkost, kar moški ne more vedno, kajti ma-terinstvo s svojim nagnjenjem do teženja ni vplivalo na njeno-ga duha, in vsakemu človeku vrojena sebičnost je mogla do-seči največje stopnje napetosti, ker je ni blažila najstarejša vseh človeških funkcij.

Da imajo ta bitja tolik uspeh, izhaja iz tega, ker v filioškem pogledu niso prave ženske, mar-več tretji, nevtralni spol, kajti poglavitna ženska funkcija je pri njih zatrtja in zato jih mo-

remo smatrati le za temeljito preustrojen ženski tip. Z ne-kaj domišljije bi te vrste žen-ske lahko primerjali z brezpol-nimi čebelami-delavkami. Tudi te so razumne, delavne, pogum-ne. Prave samice niso več, ker je fiziološko materinstvo pri njih zatrt; njih premoč izvira iz njih nerodovitnosti. Prav ta-ko je a človeškim rodom: žen-ske, ki niso niti žene, niti ma-tere, to je tiste, ki tvorijo tretji, nov spol, dobivajo v svoji nero-dovitnosti premoč nad resnični-mi ženskami kakor tudi nad moškimi; v boju za življenje upo-rabljajo množino misli, ki se morda manjše, a bolj zbrane in jim skoro redno pripomorejo do sijajnih zmag. Treba vprašati: le pri večini angleških trgoveev in obrtnikov, ki imajo namešče-ne "spinsters", in dobi se povsod skoro enak odgovor, da so z nji-mi bolj zadovoljni nego s svoj-i mi možkami nmeščenci. Silna je zato konkurenca, ki jo dela tretji spol moškim kakor žen-skam, konkurenca, ki zanaša v socialno življenje nov elemen vzemirjenja. Prav za prav je v tako srditem boju že dobiček, ako ni treba človeku skrbeti za vse potrebe. Mislimo si moža, ki bi mogel živeti brez jedi, Ah bi rhu s tem ne bila dana nada, da bo imel uspeh v življenju? Ista nada v uspeh govori v prid ženskam, ki so zatrle druge ve-liko življenjske potrebe.

Napredek plesarske unije
Lafayette, Ind. — Tri petine članov plesarske unije je v zad-njih letih izvojevalo petdnevnik, kot se glasi poročilo, ki ga je te dni podal javnosti glavni tajnik C. E. Swick. Plesarska unija šteje 305 krajevnih organizacij, ki se nahajajo v 22 državah. V teku enega leta se je članstvo u-nije zvišalo za 15%.

Lindbergh spet nosi pošto
Washington, D. C. — Charles A. Lindbergh je spet na poletu v Centralno Ameriko kot pionir nove linije zračne pošte. Po-letel je na Kubo in od tam je 27. t.m. prišel po zraku v Cristobal v Panami. To je že njegov tretji polet v latinsko Ameriko.

Club št. 1 J. S. Z., Chicago, Ill.

PROSLAVA 1. MAJA

V DVORANI S. N. P. J.
2657 So. Lawrence Ave.
v četrtek 1. maja ob 8. zvečer

SPORED:

- "Internacionala",...svira srbski tamburaski zbor "Budučnost"
- "Prvi maj—delovski praznik," govor.....Joko Oven
- "Socialistična koronica".....močan zbor "Rava"
- Angleški govor.....Clarence Senior, gl. tajnik soc. stranke
- "Na vaš fantje pojde".....močan zbor "Rava"
- Srbski govor.....George Maslach
- "To Labor," Charlotte Perkins Gilman (deklamacija)...John Rak
- "Vprašanje delavki," Theodor Tiger (deklamacija)...Angela Tieh

H. DEL.

Annajanska, boljševiska carica

drama v 4 dejanjih; spisal George B. Shaw

OSEBE:

General Stramfist.....John Rak
Poročnik Schneidekind.....John Kuchevar
Velika vojvodinja.....Katherine Bouk
.....Frank Burie
Vojaka.....Jim Jachino

PO PROGRAMU PLES IN PROSTA ZABAVA
Svira tamburaski zbor "Budučnost"
VSTOPNINA 35c.

Milan Pugelj:

PRIJATELJ

I.

Pisatelj Bukovcu je povedala njegova žena, kaj je rekel o njem prijatelj Strok. Bilo je zvečer, sedela sta v sobi, ona na stolu s plektivom v roki, on na zofi s tlečo cigareto v ustih in zamišljen. Na mizi je gorela luč in tik nje je žuborel samovar.

Pisatelj Strok je dejal, da opaža v Bukovcu neko izpremembo. Prej je ljubil družbo, zdaj je ne mara več in se je izogiblje. V kavarni hodil ob taki uri, ko ve, da ne bo našel tam nobenega znanca, ki bi se želel z njim pogovarjati. In če zaide slučajno med stare prijatelje, se ne smeje več, se več ne šali in ne pripoveduje veselih dogodivščin. Sedi tam mračen in dolgočasen, kadil in piše, in če govori, pripoveduje nekaj važnega, o čemer se človeku ne ljubi razmišljati v lahki družbi.

In kaj govori z ženo? Včeraj večer, ko se je razpravljala, je nenadoma pričel razkladati, kako težka naloga čaka vsakega zemljana, njo in njega. Ta huda naloga je smrt. Tudi za njiju so pripravljene grozne muke, imenovane zadnji zdihljaji, mrtvaški pot in take reči. Človek, ki premisli vse to, ne more biti vesel. Po vsem tem, kar delaš in doživlja, pride velika ura smrti.

In sam je pričel premišljati odkod vse to. Ali ni morda več popolnoma zdrav? Trganje, ki ga je mučilo po udih vso zimo, je zdaj minilo. Slabi zobje, ki mu niso dali spati toliko dolgih zimskih noči, zdaj sredi pomladi mirujejo. Izmed fizičnih bolečin čuti tu in tam edino glavobol in to navadno je takrat, kadar preveč kadil. Zakaj ima rad samoto, sam dobro ne ve. Ali razlagati bi se dalo to tako, da rad misli na samem o tistem, česar nima. Rad bi živel komedneje, kakor mu dopuščajo tesne denarne razmere, rad bi stanoval v večjem inetu. Kamor se ozre, sami znani, pusti obrazi. On vse ve, kaj delajo drugi, drugi vedo vse, kaj dela on. Ženske pozna vse. Ta ima rada onega, ta igra klavir, ta je nenavadno strastna, daš bi ji tega po njeni nežni zunanosti ne prisodil. In dalje: žena trgovca Leskovarja se je naveličala svojega postarjega moža; on sili preveč vanjo, kakor je tudi že siv in star. In med vsemi temi hodi njegova prva ljubezen. Se vedno je sama, neporočena in lepa. Zvečer včas gre naglo preko dvorovrta in on se domisli vsega. Kako je bilo mogoče, da je nekoč prečul zaradi nje celo dolgo noč. Videl jo je z nekim drugim in zaradi tega ni mogel zaspati. Ponoči je klical mater, ki je spala z njim v isti sobi in ji rekel:

— Preseliva se od tod! Pojdiva nazaj na deželo, v naše domače kraje!

— Da! Na deželo pojdiva v naše domače kraje!

In če bi bil imel denar, bi bila odšla. Ali takrat je zaslužil še manj kakor dandanes. In vse to premišlja in se čudi, kakšen je bil tedaj, ko zaradi te visoke v črno oblečene ženske, ki gre mimo njega naglo po dvorovrta in gleda stran, ni mogel spati. In pozneje — kaj je še vse prišlo! Kakšne zmešnjave, prepripi, a on v vsem tistem nesrečen, smešno nesrečen.

On ne vidi v sebi nobene izpremembe. To, da je opustil družbe, je storil zaradi družb, ne pa radi kakršnekoli njegove bolezn. Teh troje, četvero umetnikov, s katerimi je občeval, ni mogoče prenašati. Naduti so, ošabni, napihnjeni povsod vidijo le sebe, svoje talente, svoje uspehe. In ženske med njimi so po njih razvajene. Imajo neke vrste drznost, ki draži tih, bolj po povdaku kakor po vsebini, bolj po gestu kakor po besedi. A on ne more zato, če je fino čuteč človek, če ga razžali zamehljiv pogled, lahka ironija krog ust ali pi-

ker vzdih. Znanec v drugih družbah so pusti, razgovarjali se prevsakdanje stvari, zabavajo se s starimi, bledimi šalami. In drugi zopet se ob večerih napijejo. Nenadoma prično peti a gostje gledajo od drugih miz nanje. Njega je sram. Ti, ki sedi z njimi, kričijo, a drugi zro nanje in se smehljajo.

In poleg so še globlje stvari. Neko noč pred letom morda mu je rekel Strok, da njegovo pisateljstvo ni umetnost. Kje je on od umetnosti, je vzkliknil. On dela po okusu občinstva, a pravi umetnik ustvarja iz sebe. To ga je zadelo in ne more pozabiti. Kadar ga vidi, se na to domisli, in kadar sedita skupaj, mu je to vedno pred očmi. Strok je prepričan, da je umetnik, a o njemu, Bukovcu, je uverjen, da ni umetnik. Čemu ga nenadoma izprašuje o nekaterih umetniških stvareh za svet, čemu debatira z njim, z rokodelcem? To ga muči, to ga sili, da beži iz njegove družbe. In spominja se živo, kako strašno neprijetno mu je bilo tisti večer, ko je kričal Strok vanj in kazal z dolgim izleknenim kazalcem: Ti nisi, ti nisi! In strahoma gleda, ča se morda že ni drug nekoliko napil in previdno uravnava besede, da vendar ne bi nanesle na enak neprijeten slučaj.

In o drugem prijatelju je izvedel, kako je govoril o zadnjem njegovem delu. Dejaj je, da bi ne mogel pisati o njem kritike, ker zaradi prijateljstva ni niti boljše od njega. A tiči vedno pri njem, govori o vsem in se ne izda z nobeno besedo. To, da bi mu povedal, kaj je slišal, ni v njegovi moči. On ne mara takih nerodnih prizorov. Molči in ve, a tem nerodnejše mu je. Prijatelj govori, govori, ga treplje po rami, ga hvali, a on ve, da bi ne mogel pisati niti kritike.

Iz družtev, katerih član ali odbornik je bil prej, je iztopil. Po občini zborih /vstopajo vanja vedno novi člani, novi odborniki. In s temi se je treba na novo seznanjati, jim na no- to kazati samega sebe, da razumejo, obračajo prav njegove besede. To mu je postalo odveč. Ko sede za posvetovalno mizo pri seji takih novih ljudi, je on v zadregi. Kakšni so, ali so duhoviti, ali niso, kakšno je njihovo mišljenje, ali so katoliški, verni ljudje, ali svobodomislec? On je svobodomislec ali zato še neče nikomur dirjati v principe. Naj ostane vsakemu svojo! A ravno zato je težko z novimi ljudmi. Človek ne ve, kako bi se gibal. In umakne se.

Kar se tiče, smrti je res včasih mislil nanno. Njegova žena je dejala, da človek ne ve, kdaj pride na svet, in istotako ne ve, kdaj gre z njega, kdaj umrje. On ni teh misli. Koliko ljudi govori tik do zadnjega diha, koliko očetov, mater pokliče svoje otroke k sebi in se poslovi od njih? In jetični bolniki se še par ur pred smrtjo izprehajajo, ali celo ne umirajo na posteljah, temveč na tleh, kamor so se zgrudili v hipni slabosti. In ti — in če ne vsi, potem vsaj mnogo teh ve, da so se pokazali vsi znaki za zgodnjo smrt. In samo čakajo. Mi vsi vemo, da nas bodo zakopali, da nasujejo na nas prsti, iz katere požene trava, ali vseeno nas zanima. Kakšen dan bo na primer takrat? Ali bo megleno, ali celo dež, ali jasno in solnce? In kako bo to, ko nas položijo v krsto, trde kakor polena, ko nam pogrselo bel robec preko voščenega obraza, prinesejo pokrov, ga poveznejo in približejo na krsto in potem vse skupaj vzdignejo in nesejo na črni voz. Kako se bo pomikala procesija po beli cesti, a mi v črnem vozu med njo? In na zadnje pridemo na mesto. Ispuste nas po vrveh v grob, zasipljejo in zaupaajo majki zemlji in njenim črvičem.

Poglejmo, za kaj se vse človek zanima. Za starine, za slike, za živali, za rastline, a kako da bi ga ne zanimala lastna smrt?

(Dalje prihodnjik.)

MRTVEČ

V poletju 1950 je neki advokat sedel s svojim prijateljem pri čaši vina ter tri orehe. Stvar se godi v Londonu. Advokat je pričel:

Ko sem nedavno prelistaval akte mojega očeta, sem našel ta-le časopisni izrezek, ki je datiran: 19. decembra 1930. Čuden dokument. Ako želiš, ti ga prečitam.

"Prosím," odvrne prijatelj. Advokat je pričel:

Pred londonskim policijskim sodiščem je včeraj izzval veliko senzacijsko bomo opravljen, sicer pa dostojen človek, ko je prispel sodišče za svet. Razgovor se je vršil dobesedno takole:

"Smem li vaši milosti postaviti eno vprašanje?"

"Da, ako bom mogel odgovoriti."

"Hotel bi samo to vedeti, če sem živ, ali ne?"

"Ne govorite neumnosti."

"Jaz mislim popolnoma resno, vaša milost. Za mene je jako važno, da vem baš to; jaz sem namreč kovač po poklicu."

"Ali ste pri zdravi pameti, ali ne?"

"Popolnoma pri pameti, vaša milost."

"Kako potem morete postaviti vprašanje?"

"Brezposeln sem, vaša milost."

"Kakšne zveze pa ima to z vašim vprašanjem?"

"Dovolite, vaša milost, da pojasnim. Dva meseca sta že potekla, da sem brezposeln, a to ne po moji krivdi. Vaša milost je gotovo že čula, da je stotisoče ljudi v enakem položaju."

"Dobro, nadaljujte."

"Nisem član nobene organizacije. Vaši milosti je gotovo znano, da moj stan nima svoje organizacije?"

"Da, da."

"Vaša milost, tri tedne sem že popolnoma brez vsakih sredstev. Poskusil sem vse mogoče, da bi našel poselja vse zaman."

"Ste se li obrnili do ubožnega urada vašega okraja?"

"Da, vaša milost, ali urad ne more več dati nobenih podpor."

"Ali nimate sorodnikov, ali prijateljev, ki bi vam mogli pomagati?"

"Polovica njih se nahaja v erakem položaju kot jaz, vaša milost, od ostalih sem pa itak že vse izvalil."

"Kaj sta?"

"Izvalil sem iz njih vse, česar niso nujno potrebni."

"Imate li ženo in otroke?"

"Ne, vaša milost. To je ravno ena izmed zaprek, zaradi katere sem vedno zadnji na visti."

"Seveda, seveda, ah končno obstoja varstvo brezdomincev, vi imate pravico..."

"Vaša milost, bil sem v dveh azilih, toda sinoči so nas odslovili dvanajst, ker ni bilo več prostora. Vaša milost, lačen sem. Mar jaz nisem upravičen za de- lo?"

"Samó v ubožnem domu."

"Povedal sem že, sir, da sinoči nisem mogel nikjer pod streho. Mar ne bi mogli kakega človeka prisiliti, da bi mi dal posla?"

"Teško."

"Vaša milost, jaz sem silno gladen. Ali mi morete dovoliti, da prosim po ulicah?"

"Ne, tega ne morem. Dobro veste, da to ne gre."

"Ali bi morda smel krasti, vaša milost?"

"Vi samo po nepotrebnem zadržujete sodišče."

"Vaša milost, to kar govorim, je bridka resnica. Jaz dobesedno umiram gladu. Ali mi morda dovolite, da prodam suknič in hlače — pri tem je odpel suknič in prikazale so se gole grudi — nič drugega nimam, da bi..."

"Ni vam dovoljeno, da se kretate nedostojno oblečeni in jaz nikakor ne smem dopustiti, da se zakon krši."

"Potem pa morda vsaj dobim dovoljenje, da smem prenočevati pod milim nebom, ne da bi me odvedli v zapor radi potepuš- tva?"

"Enkrat za vselej vam povem, da kaj takega nikdar ne morem dovoliti."

"Kaj naj toraj počnem, sir? Jaz govorim resnico. Ne mislim delati proti zakonu. Mogoče pa mi morete povedati, kako naj živim brez jedila?"

"To bi tudi jaz rad vedel."

"Potem vas pa vprašam, sir, ali sem po mišljenju zakona vob- če živ?"

PESMI V PROZI

Gozda čuvar

Ob zelenem vohu v gozd stoji stari bor, večni varuh gozda. Ako hoče sovražnik navaliti na gozd, vrže svojo dolgo senco ko črno reko in mu pregradi pot. Z bliski in gromi se bori in njihove ognjene meče in strele lomi.

S svojim čelom in prsi brani mrzlim vetrovom v gozd in trga njihove plapolajoče prašne zastave.

Neusmiljen je nebesni svod

Neusmiljen je nebesni svod: v svoja modra naročila ne sprejema mrtvih.

Zveneli list se hoče dvigniti, pa pade v zeleni tolmun tihega studena.

Ranjena tica zafrfota, da bi še za trenotek ostala blizu zvezd, ali ko da jo je nekdo iznenada s tanke niti strgal, pade sredi gozda v prepad.

Celo zvezde, svoje svetle stan- novalce, pošilja nebo zemlji, kadar ugasnejo.

Jezero

Nad spavajočim jezerom se nebesa dvigajo z belimi stolpi.

Večno upognjene vrbe jih opazujejo v neizmernih jezerskih globinah in ko da je sinje nebo na mirnem jezerskem dnu, se jim zdi.

Kadar se pa tice iz tujine od svetlobe oslepljene, priklitijo, nad to večno ogledalo neba, ob- stanjejo v dvomu, ker ne vedo: ali naj zletijo v višino, ali naj se zaženejo v vodo.

Tičji glas

Ko pojoči čolnček na statvah, tke tica celo jutro pesem, skrita med dvema grmoma.

Ko nevidno glasno nihalo teče čolnček in šteje minute zelenkaste- ga zgodnjega dne.

Ko krilatlo zveneče srce nepre- stano bije tičji glas, in gora je mrtva in pusta, kadar on umre.

Čudežno drevo

Na visoki zeleni rebri živi ču- dežno drevo.

Podnevi praznih razširjenih rok stoji na sinjem nebu ko da prosí milosti.

Nekdo posluša njegovó molit- ev, da vsako mesečno noč rodi zlate sadove.

Ko pa jih lačna veverica od- daleč ugleda in jih pride glodati, najde vse veje prazne in obrnje- ne k zvezdam.

(Iz srbsčine T. Potokar)

Matematična naloga

Jurček stoji pred pločo in naj bi napravil sledeči račun. "Dva kočijaza divjata po cesti. Prvi je odpeljal prej in ima 1000 m pred drugim, a ta vozi zato 10 m več na minuto. Kje se moza sestaneta?" — "V oštariji!" na kratko dožene hitri računar.

Razumljivo

Kipling je šel nekoč mimo anti- kvarijata in opazil knjigo v krasni starinski vezavi. Takoj je sklenil kupiti jo, vendar se je pa hotel poprej še prepričati, kak- šna je njena vsebina.

— Ne vem, — je odgovoril anti- kvar, — ker še nisem imel pri- like prečitati jo.

— Kaj, knjige prodajate, pa jih ne čitate? — se je začudil pisatelj. — Seveda jih ne čitam in ne razumem, čemu se čudite. Če bi bil lekarnar, bi menda za- htevali, naj pokusim vsa lekar- stva.

Prilikkaveček

Vinski bratec je bil povabljen na večerjo k angleškemu lordu, ki je po končani jedi postavil na mizo nezatno stekleničico vina, hvaleč venomer njegovo zlah- nost in osobito starost. "Kaj pa mislite vi o njem?" reče nato go- stitelj. "Bogme, milord, vidi se mi precej majhen za svoja leta."

Od rok gre

Morebitni kupec v atelju: "Torej slike gredo?"

Umetnik: "Tako, da je strah. Oni teden jih je šlo trideset in pet."

Kupec: "Za boga, ali je vzel vse en sam ljubitelj?"

Umetnik: "Da, da, en sam, na- mreč birič."

Hvaležnost

Gospod in gospa sta obedova- la v gostilni. Mož je plačal raču- n s stotakom in pustil nata- karju celih 5 Din. Zunaj ga jame boljša polovica zmerjati! "Jure, ti so pa vendarle tepec. Ali se toliko daje za napitino!" "Ni tepec", se brani gospodar, "ali ne smem pošteno nagraditi tega poštenjaka — takih je dandana- nji malo, na žalost... Pomislil, vrnil mi je celega kovača pre- več."

RAD BI IZVEDEL

za naslov Ivan Mikuliča, doma iz Travnika pri Loškem potoku; kolikor mi je znano, se nahaja nekje v Clevelandu, Ohio. Na- dalje bi rad izvedel za Jerne Košmerla, doma iz vasi Retje št. 11 in Frank Knavs, doma iz Hriba pri Loškem potoku. Če- njene rojake prosim, če so koma- znani naslovi gori omenjenih, da mi naznanite njih naslove, ako bodo pa sami čitali ta oglas, naj se javijo na moj naslov: Tony Bartol, Box 28, Kempton, W. Va.—(Adv.)

NA PRODAJ JE

dobro idoča grocerija in mesni- ca z vso opravo, vse se proda za gotov denar. V dobrem kraju. Prodam po zmerni ceni. Oglasi- te se osebno na: 5405 S. Maple- wood Ave., Chicago, Ill.

(4-29-30-5-2)

JACQUES BELLONTE and DIEUDONNE COSTES!

Francoška letalca (spoda), ki nameravata v mesecu maju poleteti iz Pariza v New York v letalu "Question Mark" (na vrhu). V sredini je zemljevidna črta, po kateri se letalca nameravata proulatiti. Ako se jima poleg posreči, bosta prva letalca, ki bosta preletela Atlantik z vzhodne proti zapadni smeri. Vsi dosedanja poskusi so se izjalovili.

B. M. Vogel:

MLIN ŽIVLJENJA

Pomožni knjigovodja Blank je prihajal vedno točno v urad. Pet minut za njim njegova tovarničarka Karla. Hitro je odložila klobuk, plašč in dežnik ter sedla na mesto nasproti njegovemu.

— Dobro jutro, gospod Blank, je zaspevala.

— Dobro jutro, gospodična Karla, je zamrmral poltiho.

— Lepo vreme je danes, gos- pod Blank, mi pa moramo dela- ti!

— To je življenje, gospodična Karla!

In vzela sta v roke peresnik. On je vknjiževal izterjane me- nice v svojo, ona pa vdrugo knji- go. Nato sta seštevala oba, ona šepetaje, on mrmraje:

— Sedem in šest je trinajst in devet je dva in dvajset in sed- dem je devet in dvajset in šest je pet in trideset in sedem je dva in štirideset — ostane štiri... ostane štiri... ostane štiri...

In tako je šlo dan za dnevom, teden za tednom, mesec za mese- cem in leto za letom...

Zvečer sta primerjala končne vsote.

— Hvala Bogu! je rekel on.

— Zopet je minul dan! je re- kla ona.

Nato sta vzela klobuk in plašč in palico in dežnik in sta odšla. Zunaj je sijalo solnce. Tesno ob- jeti so hiteli zaljubljeni. Otroci so se igrali, starši pa so se veselili...

Na vogalu je rekel:

— Torej jutri, gospodična Karla!

— Jutri, gospod Blank, je od- govorila žalostno.

In drugo jutro sta pričela zno- va.

Zopet sta vknjiževala, zopet seštevala:

— devet in šest je petnajst in sedem je dva in dvajset in štiri je šest in dvajset in osem je štiri in trideset — ostane tri... ostane tri... ostane tri...

In vsak dan je gledala z očita- jočimi očmi tovariša, in on je skrivno zrl nanjo...

Toda oba sta molčala.

In čas je hitel in mlin življe- nja je mlet glasno...

Ona je shujšala, on se malce odebelil, ona je postala bledej- ša, on temnejši... nosila je že na- očnike in na ščipalnik... Prihajala sta in odhajala, in na vogalu sta ponavljala sleherni večer:

— Torej jutri, gospodična Karla!

— Da, jutri, gospod Blank!

In ona je šla na desno, on pa na levo... in drugo jutro sta se- dela zopet skupaj in seštevala:

— je pet...

Delala sta in ništa slišala, kdaj so se odprla vrata. Nista vide- la, ko je pristopil k mizi gospod glavni ravnatelj v družbi elegan- tni delničarjev. Nato sta vstala, kakor veleva dolžnost, gledala prestrašeno gospode... in slišala kakor v snu posamezne besede:

— jubilej pet in dvajset let.

Zvesta služba... zvesta služba...

visoka zavest dolžnosti... intere- si podjetja... Danes lahko gre- ste, dragi sodelavci. Odpočijte se in pridite zopet jutri! je re- kel glavni ravnatelj.

Oba sta kakor veleva dolžnost, zapustila urad.

Zunaj se je smejal solnce. Živ- ljenje je prevevalo človeške du- še.

— Pet in dvajset let! je vzdih- nil on.

— Pet in dvajset let! je vzdih- nila ona. Takrat sem jih imela šestnajst...

— In jaz tri in dvajset...

— Lahko bi bilo drugače, gos- pod Blank! je rekla.

Pobesil je glavo:

— Da, lahko bi bilo drugače, Karla! Toda ta pičila plača!

— Vendar bi bilo bolje!...

— Sedaj je konec... je vzdih- nila glasno.

— Da, konec, Karla!

Na vogalu sta se ustavila... S solznimi očmi se je ozrla nanj...

Tudi on je imel solzo v očeh. Potem ji je poljubil roko.

— Torej jutri, gospod Blank!

— Jutri, gospodična Karla!

In ona je šla na desno, on pa na levo...

In drugo jutro sta zopet sede- la pri pisalni mizi in seštevala:

in devet je pet in šestdeset in sedem je dva in sedemdeset in devet je ena in osemdeset — ostane osem... ostane osem... o- stane osem...

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kole- darje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nem- škem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov: